

Betänkandet - Skolor mot brott (SOU 2024:17)

Remiss från Utbildningsdepartementet
Remisstid den 14 juni 2024

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Emilia Bjuggren

Sammanfattning av ärendet

Utbildningsdepartementet har remitterat delbetänkandet *Skolor mot brott* (SOU 2024:17) till bland annat Stockholms stad. Utredningen har haft i uppdrag att lämna förslag till åtgärder för att förbättra arbetet med säkerhet i skolväsendet. Förslagen omfattar en reglering av det brottsförebyggande arbetet i skolan, en utökad beredskap för allvarliga våldssituationer i skolan, åtgärder för att förhindra att obehöriga ges tillträde till skolverksamhetens område, en utökad möjlighet att undersöka väskor och andra föremål i skolan, anmälningsskyldighet av elever som misstänks för brott i samband med skolans verksamhet samt en ändring av läroplanerna för att förtydliga att utbildningen ska informera om de lagar och regler som gäller i samhället.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret delar utredarens uppfattning om att det krävs ett systematiskt arbete för att motverka brottslighet och öka säkerhet i såväl skolan som samhället i stort. Däremot anser kontoret inte att det är motiverat med den detaljstyrning som föreslås.

Socialnämnden välkomnar förslag och ansträngningar för att motverka brottsligheten och öka säkerheten inom skolan och samhället i stort. Nämnden kan dock inte uttala sig om hur betänkandets förslag kan komma att påverka skolväsendet samt barn och ungas skolgång på kort och lång sikt.

Utbildningsnämnden bedömer sammantaget att förslagen kommer att ta resurser och medel från skolans kärnuppdrag och kommer innebära större kostnader än de

beräknade. Nämnden anser också att utredningen i större utsträckning borde tagit hänsyn till redan befintliga regleringar och samverkansstrukturer. Nämnden beklagar också att områden så som bättre möjligheter till kamerabevakning saknas i utredningen.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Skolans mest centrala uppgift är att ge alla barn och ungdomar kunskaper, förmågor och utveckling. För att det ska bli verklighet krävs ett antal grundläggande förutsättningar. Där bra lärarstöd, kompensatoriska stödåtgärder, trygghet och en fungerande elevhälsovård bara är några delar. En bra skolgång är den viktigaste skyddsfaktorn mot brott och kriminalitet genom livet.

För att skolan ska kunna säkerställa att alla får en god utbildning krävs trygghet i vardagen. Att skolan har en viktig roll i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet är nog en bild vi alla delar. Den rollen är i dess viktigaste del indirekt; genom att forma våra barn och unga till goda samhällsmedborgare. Detta med en skolgång där varje barn blir sedd och ges kunskap och stöd efter behov.

Men skolan har också en mer direkt roll i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet, dels genom att skapa ordning och reda på det egna området och dels genom att hantera elever på glid.

Delbetänkandet vi nu svarar på är helt fokuserad på den, senare nämnda, mer direkta rollen. En hel del åtgärder som föreslås i delbetänkandet kan vara rimliga och bra verktyg i det fortsatta arbetet. Flera av de åtgärder som redovisas i betänkandet är sådana som redan genomförs i skolor i Stockholms stad. I utbildningsnämndens svar framgår också förslag på regeländringar som skulle kunna bidra till ökad trygghet i skolan, men som saknas i betänkandet. Ett sådant exempel rör polisens ansvar för samarbete och möjlighet att dela individuppgifter med skolan. I detta skulle lagstiftningen ha behövt förtydliganden men där föreslås i betänkandet inte tillräckliga åtgärder.

I utredningen finns också en rad förslag som innebär ökad administration, som bortser från befintligt arbete eller som kommer kräva resurser eller kompetens som skolan idag inte har. Det innebär, om inte ansenliga nya ekonomiska medel tillförs skolan, att grunduppdraget prioriteras ned. Det tror vi inte är bra för det brottsförebyggande eller trygghetsskapande arbetet i samhället i stort.

Flera av förslagen i betänkandet riskerar att leda till en ökad detaljstyrning och innebär en viss inskränkning av det kommunala självstyret. Vi vill betona att en viktig del i det brottsförebyggande arbetet är en nära samverkan mellan förskola, skola, barn, föräldrar och socialtjänst, att detta är ett arbete som redan idag är väl utvecklat inom Stockholms stad och att förslag som beslutas inte får riskera den tillit som byggts upp.

Vi delar stadsdelningskontorets synpunkt om att undersökning av väskor kan vara befogat i vissa sammanhang men att det inte är realistiskt att åstadkomma ett system som stoppar alla oönskade föremål från att komma in på skolområdet. Mot den bakgrunden går det att ifrågasätta om möjligheten att undersöka väskor verkligen är effektiv och proportionerlig i förhållande till syftet. Bestämmelsen riskerar i realiteten att bli så gott som helt verkningslös. Det är också angeläget att betona att det i normalfallet är polis som ska och bör hantera denna typ av uppgifter och potentiellt farliga situationer.

Förslagen i betänkandet, utan en tillräcklig finansiering, riskerar leda till att det grundläggande kunskapsuppdraget och att befintliga och välfungerande brottsförebyggande arbetssätt nedprioriteras. Till exempel har skolan idag anmälningsplikt när de känner en oro för att ett barn far illa. Det vore olyckligt om det istället ersattes av utredningens förslag om att skolan ska vara skyldig att anmäla brott till polisen. En ordning där alla brott som begås av barn från 12 år polisanmäls riskerar att motverka ambitionerna med en tillgänglig socialtjänst och istället leda ökad administration med tveksamma vinster. Polisanmälningar gällande barn under 15 år skickas idag i hög utsträckning vidare till socialtjänsten utan annan åtgärd från polisen.

Med det vill jag hänvisa till våra förvaltningars mycket noggranna redovisning av synpunkter på de enskilda förslagen i delbetänkandet.

Stockholm den 29 maj 2024

Emilia Bjuggren

Bilaga

Remiss – Betänkandet – Skolor mot brott (SOU 2024:17), dnr KS 2024/358-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarrådet Dennis Wedin (M) och borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Att som svar på remissen anföra följande

Vi välkomnar utredningens förslag överlag men vill betona vikten av att det brottsförebyggande arbetet inte överskuggar skolans lärande uppdrag. I denna allvarliga fråga är det också viktigt att skolan inte står ensam - polis och socialtjänst behöver ha fokus på att bidra till trygga miljöer för lärande i skolan. En del i det är hur socialtjänsten arbetar med barn som är placeringsnära eller som återkommer från institutionsvård. Detta är ofta barn som har beteendesvårigheter som kan skapa stora

ordningsproblem i en klass eller en hel skola. Därför måste socialtjänsten jobba särskilt nära dessa barn när de vistas i ordinarie skolmiljöer. Detta för att inte bidra till att skolan blir en riskmiljö för att både utsättas för och själv dras in i kriminalitet.

I det här sammanhanget vill vi lyfta en central fråga för Stockholms skolor när det gäller låsanordningar. När en skola ska byggas tas kostnader för inpasseringssystem i samband med att staden antar projektet. Men när skolan anser att systemet behöver uppgraderas innebär det en kostnad för verksamheten när man vill byta system. En dörr med lås anses vara en fastighetsägarfråga, men inte inpasseringssystemet. Det är oacceptabelt att skolorna i Stockholm själva måste investera i låsanordningar som gör att dörrar kan låsas automatiskt. Det är något som hyresvärden rimligtvis står för i alla skolor. Problematiken är särskilt påtaglig i många ytterstadsskolor där säkerhetsläget är sämre samtidigt som just dessa är de som inte har tillgång till dessa anordningar.

Angående frågan om att alltid polisanmäla vid händelse av brott menar utbildningsförvaltningen att det vore mer önskvärt med riktlinjer än en ny lag. Utifrån vårt perspektiv är det önskvärt med såväl nya riktlinjer som ny lagstiftning. Idag är det så att många skolor inte polisanmäler då de är rädda för dåligt rykte, vilket är problematiskt. Som grund måste alla våldsbrott polisanmälas, i alla fall från och med högstadiet, i grövre fall även i lägre åldrar.

En av de viktigaste åtgärderna gällande detta är att kunna lyfta mer av sekretessen mellan skola, socialtjänst och polis, vilket delvis också föreslås i utredningen. Samtidigt är det viktigt att betona att det då ska röra sig om information som kan hindra eller förebygga brott, inte personliga förhållanden eller andra för saken irrelevanta uppgifter. Detta då det är viktigt att socialtjänsten och skolkuratorer bibehåller förtroendet bland elever och föräldrar.

Slutligen så påminner vi om att en förutsättning för att Center mot våldsbejakande extremism (CVE) ska kunna arbeta konsultativt i individärenden är möjligheterna att reagera och agera väldigt snabbt utan osäkerheten som det innebär att behöva tänka i termer av sekretess. Skolattacker handlar om dödligt våld som kan ske inom loppet av några timmar från eventuell förvarning. CVE:s stöd är viktigt inte minst för flertalet mindre kommuner utan egen expertkunskap.

Kommunstyrelsen

Reservation av Christofer Fjellner, Annika Friberg och Jonas Nilsson (alla M), Jan Jönsson (L) och Jonas Naddebo (C) som är likalydande med Moderaternas och Liberalernas gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Ersätтарыttrande av Nike Örbrink (KD) som är likalydande med Moderaternas och Liberalernas gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Ärendet

Regeringen gav i juni 2022 en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på åtgärder för att förbättra arbetet med säkerhet i skolväsendet. Under 2023 och 2024 beslutade regeringen om tre tilläggsdirektiv. Utredningens ursprungliga uppdrag var att förbygga, förhindra och försvåra skolattacker. Genom tilläggsdirektiven har uppdraget utvidgats till att förhindra brott inom skolväsendet. Ett delbetänkande gällande skolattacker överlämnades i juni 2023. Den 6 mars 2024 lämnade skolsäkerhetsutredningen sitt andra delbetänkande *Skolor mot brott* (SOU 2024:17).

Utredningen konstaterar att skolan dessvärre är en vanlig brottsplats. Samtidigt har skolan en viktig roll i att förebygga framtida brottslighet hos barn och unga. Skolan bedöms vara en central samverkanspart i det lokalt brottsförebyggande arbetet. Vidare beskrivs skolans skyddsfaktorer för normbrytande beteende genom god skolanknytning och skolprestationer. Att skolan har förutsättningar att genomföra sitt grunduppdrag är avgörande i det brottsförebyggande arbetet.

Utredningen förutsätter att skolor redan deltar i samverkan utifrån vad som anges i *lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete* samt att det finns en samverkan mellan skolan, socialtjänsten och Polismyndigheten gällande individärenden när det förekommer oro om att en ung person ska begå allvarliga brott och ingår i den samverkansstruktur som regeringen nyligen gett berörda myndigheter att inrätta, Barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott (Bob).

I utredningen föreslås att varje förskole- och skolenhet bör bedriva ett kunskapsbaserat och brottsförebyggande arbete, ett uppdrag som huvudmannen föreslås ansvara för. Arbetet innefattar kartläggning av brottslighet som förekommer i samband med skolverksamheten samt att analysera orsaker till de identifierade problemen för att därefter vidta åtgärder. Kartläggning och analys ska sammanställas i en lägesbild och de planerade åtgärderna i en åtgärdsplan. Båda dokumenten ska uppdateras och följas upp kontinuerligt. Arbetssättet syftar till att identifiera och adressera mönster av brottsproblem.

Utredningen föreslår att Brottsförebyggande rådet (Brå) och Skolverket får i uppdrag att ta fram ett stödmaterial som både beskriver hur ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete kan bedrivas i olika typer av förskole- och skolenheter och hur det kan integreras med annat arbete. Vidare föreslås att Skolverket, Socialstyrelsen, Brå och Polismyndigheten ges i uppdrag att lämna förslag på hur ett operativt stöd till skolor som är särskilt brottsbelastade kan utformas. Stödet ska vara en insatsgrupp som går att anpassa utifrån det enskilda fallet avseende sammansättning och kompetens.

Vidare lämnar delbetänkandet förslag om att skolväsendet i större utsträckning än idag involveras i arbetet med att motverka brottslighet och att öka säkerheten i skolans miljöer och samhället i stort. Arbetet föreslås bedrivas mer systematiskt och skolväsendet får ett nytt ansvarsområde med nya skyldigheter för säkerhetsarbete genom ett nytt kapitel i *skollagen* (2010:800). Förslaget innebär att huvudmannen får

ansvar för att det finns en beredskapsplan för allvarliga våldssituationer på varje förskole- och skolenhet. Med allvarliga våldssituationer avses både riktade våldsdåd, exempelvis skolattacker, och andra typer av allvarliga våldsdåd som kräver snabbt och korrekt handlande för att skydda barn, elever och personal. Beredskapsplanen ska innefatta en plan för hur utrymning, inrymning och utestängning kan utföras. Detta kräver utbildning, planering och övning. Hur rollfördelning och ansvar är fördelat behöver tydligt framgå och både personal och barn behöver få information om hur de ska agera om en våldssituation uppstår. Eftersom förutsättningarna är olika för verksamheterna föreslås att huvudmannen avgör vilka åtgärder som krävs i övrigt.

Skolverket, Specialpedagogiska institutet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Polismyndigheten föreslås få i uppdrag att ta fram en vägledning för beredskapsarbetet och rekommendationer för hur övningar ska genomföras.

Utredningen föreslår även en reglering i skollagen med en bestämmelse om att ålägga huvudmannen att säkerställa att obehöriga inte ges fritt tillträde till förskole- eller skolenhetens områden när verksamheten pågår.

Vidare föreslår utredningen att bestämmelser i skollagen som gör det möjligt för skolpersonal att undersöka väskor eller andra föremål inom skolans område under vissa förutsättningar. Detta bedöms vara en viktig del i att förhindra att oönskade föremål förs in i skolmiljöer. Rektorn föreslås ges rätt att fatta ett generellt beslut om att väskor och andra föremål som eleven har med sig till skolan kan undersökas. Detta innebär alltså en inskränkning i skyddet mot kroppsvisitation och gäller grundskolans högstadium och gymnasieskolan. Skolverket ges tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten i uppdrag att ta fram ett stödmaterial för tillämpning av bestämmelsen, exempelvis frågor om utbildning av personal som ska genomföra undersökningar.

I betänkandet föreslås en bestämmelse i skollagen som anger att rektorn har anmälningsskyldighet till Polismyndigheten när en elev misstänks för brott i samband med skolans verksamhet. Om den misstänkte eleven är under straffmyndighetsåldern måste det särskilt uppmärksammas om det finns förutsättningar att inleda en utredning om brottet med stöd av 31§ lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. För elever som uppnått straffmyndig ålder bör övervägande skäl mot en polisanmälan främst föreligga vid mer obetydlig brottslighet.

Avslutningsvis föreslår utredningen att samtliga läroplaner med tillägg som förtydligar att utbildningen ska informera om de lagar som och regler som gäller i samhället. Detta bedöms vara viktigt ur ett brottsförebyggande perspektiv.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Åtgärdsplaner behöver inte vara upprättade förrän 1 januari 2026.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av Utbildningsdepartementets remiss. Att Stockholm ska vara en trygg och säker stad är det övergripande målet för stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Bedömningen är att förslaget kan bidra till stadens arbete för att uppnå kommunfullmäktiges mål 1.1 Alla barn och ungdomar ska ges möjlighet till jämlika uppväxtvillkor och trygghet samt en rik fritid och 3.6 Tryggheten ska öka genom förebyggande arbete.

Stockholms stads trygghetsprogram 2024-2027 sätter ramarna för stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Programmet anger tydligt att trygghet och brottsförebyggande arbete är ett ansvar som samtliga nämnder och bolagsstyrelser utifrån sina respektive ansvarsområden ska vara delaktiga i för att minska brottslighet och öka tryggheten. Stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete inrymmer ett fokus på både social och situationell prevention. Stadens säkerhetsprogram, ett program som revideras under 2024, anger riktning för stadens systematiska säkerhetsarbete och har även det stor bäring på frågorna i remissen.

Stadsledningskontoret delar utredarens uppfattning att det krävs ett systematiskt arbete för att motverka brottslighet och öka säkerhet i såväl skolan som samhället i stort. Däremot bedömer stadsledningskontoret att det inte är motiverat med den detaljstyrning som föreslås där varje förskole- och skolenhet ska ta fram skriftliga lägesbilder och åtgärdsplaner. Som utredningen även framhåller är skolor redan delaktiga i samverkan och det brottsförebyggande arbetet utifrån vad som anges i lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Stadsledningskontoret kan konstatera att utbildningsförvaltningen är delaktiga i arbetet, exempelvis i framtagandet av lägesbilder och åtgärdsplaner som görs i samverkan med stadsdelsnämnder och polis, vilka även innefattar ungdomsbrottslighet. Därutöver genomförs kartläggning av risker för ohälsa inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet. Utredningen saknar ett tydligt ställningstagande till hur lagen om kommuners ansvar för det brottsförebyggande arbetet förhåller sig till de bestämmelser om skolans nya brottsförebyggande uppdrag som utredningen föreslår och vad det är som gör att kommunens ansvar för att ta fram lägesbilder och åtgärdsplaner inte skulle vara en tillräcklig åtgärd.

Därutöver har Stockholms stad och Polisregion Stockholm tecknat en samverkansöverenskommelse med syfte att minska brottsligheten och öka tryggheten. Inom samverkansöverenskommelsen finns fem prioriterade samverkansområden: Unga i

riskzon för destruktivt beteende, otrygga och brottsutsatta platser, systemhotande brottslighet, särskilt utsatta och sårbara brottsoffer samt kriminella miljöer och livsstilar.

Stockholms stad prioriterar förebyggande arbete som kan förhindra eller tidigt bryta en negativ utveckling hos barn och unga. I detta arbete är socialtjänsten en viktig aktör. Socialtjänsten ska bland annat arbeta för att förhindra att barn och unga far illa, verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden samt ge råd, stöd till familjer, enskilda och andra grupper som behöver det. Att tidigt få kännedom om individer som löper risk för att utveckla allvarlig kriminalitet är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet varför stadsledningskontoret vill betona vikten av en fortsatt nära samverkan mellan förskola, skola, barn, föräldrar och socialtjänst.

Som utredningen även påtalar finns i dagsläget en samverkan mellan skola, socialtjänst och Polismyndigheten gällande individärenden när det förekommer oro om att en ung person ska begå allvarliga brott. Samverkan ingår i den samverkansstruktur som regeringen nyligen gett berörda myndigheter att inrätta, Barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott (Bob). Denna struktur omfattar flera delar av den samverkan och lägesbilsarbete som påtalas i utredningen. Stadsledningskontoret bedömer att det finns en risk att för många initiativ inom samma område skapar otydliga ansvarsförhållanden.

Gällande utredningens förslag om att det i skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som säkerställer att förskole- eller skolenheten bedriver ett löpande arbete för beredskap att hantera allvarliga våldssituationer kan stadsledningskontoret konstatera att det redan i dagsläget finns ett sådant arbete. Det är dock positivt att en vägledning och stöd tas fram. Stadsledningskontoret förordar att denna vägledning innefattar en tydlig larmkedja som tydliggör processen från nödsamtal till dess att hjälp är på plats.

Stadsledningskontoret bedömer att gällande förslaget om att rektor får besluta om undersökning av väskor och andra föremål kan det vara befogat att den möjligheten finns att ta till som en åtgärd om det förekommer omfattande problem kopplat till de situationer som i utredningen exemplifierar. Utredningen lyfter dock fram att undersökning kan kringgås genom att föremål förvaras i fickor på kläder eller innanför kläder, ställen som har bedömts inte kunnat gå ett undersöka, eller att föremål tas in vid tillfällen då det inte finns ett beslut om undersökning. Det är inte heller realistiskt att åstadkomma ett system som stoppar alla oönskade föremål från att komma in på skolområdet. Mot den bakgrunden går det att ifrågasätta om möjligheten att undersöka väskor verkligen är proportionerlig i förhållande till syftet med undersökningen om bestämmelsen i realiteten riskerar att bli verkningslös.

Gällande utredningens förslag om skolans skyldighet att anmäla brott till Polismyndigheten när en elev misstänks för brott i samband med skolans verksamhet, vill stadsledningskontoret särskilt betona att det inte får riskera att ersätta skolans anmälningsplikt för oro för att ett barn far, eller riskerar att, fara illa.

Stadsledningskontoret betonar att en välfungerande skolgång är en viktig skyddsfaktor för barn och unga. Det är därför viktigt att beredningens förslag, där skolan får ett större ansvar för brottsförebyggande arbete och säkerhetsfrågor, inte tar fokus från skolans främsta uppdrag att erbjuda en god utbildning med många närvarande vuxna, både pedagoger och skolhälso, och förutsättningar för att bli fungerande och självständiga samhällsmedborgare.

Utredningen gör bedömningen att förslagen innebär en viss inskränkning i den kommunala självstyrelsen och föreslår att finansiering sker via generella statsbidrag. Stadsledningskontoret delar denna bedömning men finner att den föreslagna kompensationen till kommunerna förefaller lågt räknad. De föreslagna regleringarna innebär stora förändringar i skolornas ansvarsområden och kommer ta resurser från skolans kärnuppdrag och innebära en stor administrativ börda. Om skolorna ska genomföra kvalificerat brottsförebyggande arbete kommer det att krävas nya kompetenser som inte finns i dagsläget.

Stadsledningskontoret föreslår att remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 april 2024 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av Betänkandet- Skolor mot brott (SOU:2024:17).

Särskilt uttalande av Jan Jönson (L) och Andrea Hedin m.fl. (alla M), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 15 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till betänkandets ansträngningar för att systematiskt motverka brottslighet och öka säkerheten såväl inom skolan och i samhället i stort. Det är positivt att ge bland annat Brå och Skolverket i uppdrag att ta fram vägledning för ett brottsförebyggande arbete i skolan och satsningar på kunskapshöjande åtgärder för att säkerställa säkerheten för barn och unga inom skolväsendet.

För att vända den negativa utvecklingen är det avgörande att samhället lyckas hindra barn och unga att börja begå brott. Arbetet med att minska brottslighet och öka tryggheten förutsätter ett långsiktigt arbete med brett angreppssätt som inbegriper flera områden. Forskningen visar utöver fungerande skolgång också vikten av goda uppväxtvillkor och att god hälsa bidrar till att minska risken för att en person ska börja begå brott.

Betänkandets förslag om bestämmelser i skollagen som reglerar det brottsförebyggande arbetet inom skolväsendet innebär ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Detta genom att kartlägga brottslighet som förekommer i skolverksamheten och analysera tänkbara orsaker till och förutsättningar för de

problem som identifieras. Kartläggningen och analysen ska dokumenteras i en lägesbild och de planerade åtgärderna i en åtgärdsplan. Förvaltningen instämmer i att ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete ökar säkerheten inom skolan för barn och unga samt medarbetare. Förvaltningen vill betona att dessa kartläggningar och beredskapsplaner också bör innehålla en struktur för samverkan mellan förskolan, skolan och socialtjänst samt rutiner för att anmäla oro för ett barn. Förslagen ska inte riskera att påverka skolans kärnuppdrag samt en redan upparbetad samverkan med såväl barn och föräldrar som med socialtjänsten.

Utredningen framhäver att ett framgångsrikt arbete för att förebygga och motverka brott inom skolväsendet förutsätter emellertid även tillräckligt med resurser till skolans kärnuppdrag. Skolan som en trygg och inkluderande plats med möjlighet för alla barn och unga att få lyckas är den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för att förhindra utanförskap och destruktiva mönster i framtiden. Förvaltningen anser därför att den främsta brottsförebyggande insatsen torde vara en skola som fungerar, tillgodoser och anpassas efter elevers unika behov samt en välfungerande elevhälsa som uppmärksammar elevers utsatthet och behov av stöd.

Betänkandets förslag förväntas leda till att brottsligheten minskar i skolan och i samhället i stort, samt att minskad brottslighet innebär stora humanitära och samhällsekonomiska vinster. Förvaltningen bedömer att det är svårt att förutse effekterna av de föreslagna förändringarna i betänkandet och dess påverkan på barn och ungas skolgång på sikt. Av vikt att betona är att förändringarna inte får ske på bekostnad av elevers utveckling och lärande, trygghet i skolan vid exempelvis genomsökning av väskor eller på bekostnaden av kvaliteten på utbildningen.

Utredningens förslag om skolans skyldighet att anmäla brott till Polismyndigheten när en elev kan misstänkas för brott i samband med skolans verksamhet får inte riskera att påverka elevers och föräldrars tillit till skolan eller att det på något sätt skulle riskera att ersätta skolans anmälningsplikt för oro för att ett barn far illa eller riskerar att fara illa.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att en god skolanknytning skyddar barn och unga mot att dras in i kriminalitet men att utbildningsfrågan bör ses ur ett längre och mer nyanserat perspektiv och inte enbart som något som förhindrar brottslighet. Betraktar man skolan ur den synvinkeln vore det därför rimligare att lägga resurser på god utbildning, hög personaltäthet och en tillgänglig elevhälsa istället för satsningar på resurser på lägesbilder och åtgärdsplaner.

Skolan har ett viktigare uppdrag än det dagsaktuella brottsförebyggande arbetet vilket är att utbilda elever och ge dem tillräckliga kunskaper för att klara sig i livet och för att kunna förstå sin omgivning och sitt samhälle. Detta utgör inte någon egentlig motsättning eftersom det bästa brottsförebyggande arbetet på sikt är att tillhandahålla en kvalitativ utbildning, och en väl strukturerad samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och hälso- och sjukvård.

Ett effektivt brottsförebyggande arbete kräver en bred satsning bestående av olika komponenter att utföras på flera olika nivåer. Förvaltningen välkomnar därför ytterligare betänkande med förslag på hur skolan, socialtjänsten och brottsbekämpande myndigheter kan stärka samverkan för att förhindra och förebygga brott.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2024 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation av Hanna Werner m.fl. (alla M), Jan Jönsson (L) och Claes Nyberg (C), se Reservationer m.m.

Ersätтарыttrande av Frida Bondesson (KD), se Reservationer m.m.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Inledningsvis vill utbildningsförvaltningen uttrycka vikten av att hela samhället arbetar tillsammans för att förebygga och förhindra brott och att skolan har en viktig roll i att alla barn och unga känner sig trygga och säkra under hela skoldagen. Som förvaltningen tidigare har lyft, i yttrandet över det första delbetänkandet av denna utredning¹, är skolans kärnuppdrag i första hand att ge eleverna undervisning. Förvaltningen vill understryka att skolan även fortsättningsvis måste behålla sitt fokus på undervisning och utbildning.

Utredningen har haft ett brett uppdrag vilket också resulterat i ett stort antal förslag. Sammantaget bedömer förvaltningen att förslagen kommer att ta resurser och medel från skolans kärnuppdrag och kommer innebära ytterligare administrativa uppgifter och större kostnader än de beräknade. Förvaltningen ser också en risk för att utredningens förslag sammantaget innebär en tydligare förskjutning av ansvaret för det brottsförebyggande arbetet från staten till kommuner och enskilda huvudmän.

Förvaltningen vill lyfta att flera myndigheter har fått ett regeringsuppdrag att inrätta en samverkansstruktur för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå brott (Ju2023/02529). Inom denna samverkansstruktur skulle skolorna kunna hjälpa till med brottsbekämpningen utan att behöva belastas med nya arbetsuppgifter som gör det svårare för skolorna att fokusera på sitt grunduppdrag. Det finns även flera andra etablerade samverkansformer mellan polisen, skolan och socialtjänsten. Skolornas främsta insats för att förebygga brott är att erbjuda en god utbildning och undervisning i en trygg miljö.

¹ Tjänsteutlåtande - Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen - en ny huvudregel (SOU 2023:69)

I kapitel 15 beskrivs polismyndighetens kontakter med skolan vid oro för skolattacker.

Utredningen bedömer att regeringen bör överväga att ge Polismyndigheten i uppdrag att förbättra kontaktvägarna mellan skolorna och Polismyndigheten på lokal nivå samt att förbättra uppföljningen, analysen och den interna kommunikationen om planerade och/eller avvärdade skolattacker.

Förvaltningen ställer sig bakom dessa förslag men bedömer att de behöver omfatta mer än oro för skolattacker. Det är förvaltningens erfarenhet att skolan skulle kunna göra ett bättre brottsförebyggande arbete om skolan fick ta del av fler uppgifter i individärenden, från Polismyndigheten. Så gott som alla ungdomar går i dag i gymnasieskolan. Ofta har skolan inte vetskap om i fall deras elever är dömda eller misstänkta för brott. Skolan har heller inte vetskap om vilka insatser som eventuellt vidtagits inom socialtjänsten. Det innebär att skolan inte kan vidta förebyggande eller riktade insatser för tryggheten och studieron på skolan. Förvaltningen anser därför att polismyndighetens skyldighet att samarbeta med skolan, åtminstone med gymnasieskolor som ofta samlar elever från olika kommuner och regioner, bör förtydligas.

I kapitel 16 redogörs för utredningens förslag gällande skolans ansvar för säkerhetsarbete.

Utredningen föreslår i 16:2 att ett nytt kapitel införs i skollagen (2010:800) som innebär att skolväsendet ska arbeta brottsförebyggande genom att utföra vissa närmare beskrivna uppgifter samt ger skolväsendet både möjlighet och skyldighet att arbeta med vissa säkerhetsfrågor.

I 16:3 föreslår utredningen att det i skollagen (2010:800) införs bestämmelser som innebär att det på alla förskole- och skolenheter ska bedrivas ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Det betyder att alla förskole- och skolenheter ska göra en kartläggning av den brottslighet som förekommer i samband med verksamheten. Resultatet av kartläggningen ska analyseras och sammanställas i en lägesbild. Med lägesbilden som underlag ska ställning tas till behovet av åtgärder för att förebygga brott i anslutning till verksamheten och en åtgärdsplan upprättas. Minst en gång om året ska lägesbilden uppdateras och åtgärdsplanen följas upp. Arbetet ska i den utsträckning som det är lämpligt integreras med annat liknande arbete som förskolorna, skolorna och fritidshemmen är skyldiga att utföra. Huvudmannen ansvarar för att arbetet blir utfört.

Förvaltningens synpunkter på 16:2 och 16:3.

Förvaltningen avstyrker utredningens förslag på ett nytt kapitel i skollagen om brottsförebyggande arbete och att upprätta en särskild plan för detta arbete. Lägesbilder genomförs redan idag i samverkan med stadsdelsförvaltningarna och polisen, vilka även innefattar ungdomsbrottslighet. Kartläggning av risker för ohälsa sker också inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Det är förvaltningens bedömning att det går att förtydliga i befintlig reglering (till exempel 5 och 6 kap. skollagen) att skolan i sitt arbete mot kränkande behandling även ska arbeta med säkerhet. I arbetet mot kränkande behandling och i skolans plan mot kränkande behandling tas en lägesbild fram över var, när och hur kränkningar sker på skolan, en kartläggning görs och insatser vidtas utifrån kartläggningen/lägesbilden. Dessa insatser utvärderas och följs upp årligen. Kränkande behandling är ett brett begrepp och kan innefatta även brottsliga beteenden. Den största delen av de brott som begås inom skolans verksamhet utgör sannolikt också kränkande behandling. Arbetet med skolans plan mot kränkande behandling utgör således redan en kartläggning av majoriteten av den brottslighet som inträffar i samband med verksamheten. Det går därför att ifrågasätta vilken effekt ytterligare en kartläggning av brottslighet i samband med verksamheten skulle få i praktiken. Förslaget kommer även att medföra merarbete för främst rektor och annan skolpersonal. För förvaltningen står det inte klart att den eventuella effekten står i proportion till den tid och de resurser som kommer att läggas ned på arbetet.

Förvaltningen bedömer vidare att vissa av de uppgifter som utredningen föreslår kräver specialistkompetens som skolorna inte har idag. Om skolorna ska genomföra kvalificerat brottsförebyggande arbete kommer det att krävas nya kompetenser som inte finns i dagsläget. Utredningen tar inte hänsyn till det i sitt förslag.

Förvaltningen anser att det istället skulle gå att förtydliga i skollagen att skolor har ansvar för tryggheten, studieron och säkerheten på skolan. Det skulle till exempel kunna innebära bättre möjligheter till kamerabevakning av utsatta platser i skolan.

Av praxis framkommer att kamerabevakning kan användas i mycket begränsad omfattning för att upptäcka och utreda allvarliga händelser i form av brott på en skola. Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) uttalar att bestämmelsen i 5 kap. 3 § skollagen är för allmänt hållen. IMY anser att kamerabevakning som en generell åtgärd med ändamål att förebygga och följa upp kränkande behandling inte kan anses vara varken proportionerlig i förhållande till ändamålet eller nödvändig för att uppfylla de skyldigheter som åligger huvudmannen enligt skollagen. Det är förvaltningens erfarenhet att många elever vittnar om att de känner sig tryggare om det finns kamerabevakning i vissa delar av skolan. Skolpersonalen anger också att de kan utreda kränkningar och andra händelser på skolan både snabbare och effektivare om händelsen har blivit filmad av en bevakningskamera. Sådant material kan även överlämnas till polisen för att användas i deras utredningar.

I 16:3.6 föreslår utredningen att regeringen ska ge Brottsförebyggande rådet (Brå) och statens skolverk i uppdrag att ta fram ett stödmaterial som beskriver hur förskolor, skolor och fritidshem på ett effektivt sätt kan genomföra det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbete som åläggs dem samt hur arbetet kan integreras med annat liknande arbete som de är skyldiga att utföra. Stödmaterialiet ska också innehålla exempel på brottsförebyggande arbetssätt som kan vara särskilt relevanta ur ett skolperspektiv. Skolverket, Socialstyrelsen, Brå och Polismyndigheten ska därutöver ges i uppdrag att lämna förslag på hur ett operativt stöd till skolor som visar sig vara

särskilt brottsbelastade kan utformas och fungera. Uppdraget ska samordnas av Skolverket. Stödet ska ha formen av en insatsgrupp med möjlighet till anpassning vad gäller sammansättning och kompetenser beroende på behoven i det enskilda fallet. Regeringen ska även ge Brå i uppdrag att göra sammanställningar av skolornas lägesbilder enligt den föreslagna regleringen eller ett urval av dem för att analysera resultatet samt redovisa sina slutsatser utifrån det.

Förvaltningens synpunkter på 16:3.6:

Förvaltningen ställer sig positiv till att få stöd i arbetet mot trygghet och säkerhet på skolorna, men eftersom förvaltningen avstyrker förslaget om en särskild plan för brottsförebyggande bedömer förvaltningen att det inte heller är aktuellt att göra en sammanställning av skolornas lägesbilder.

I 16:3.7 föreslår utredningen att det i samtliga läroplaner görs ett tillägg som förtydligar att utbildningen ska förmedla och förankra respekt även för de lagar och andra regler som gäller i samhället.

Förvaltningens synpunkter på 16:3.7:

Förvaltningen bedömer att vikten av att respektera lagar och regler i samhället förmedlas genom de skrivningar som finns i skollagen och läroplanerna. Det finns redan idag formuleringar om att skolväsendet ska ”förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.”

Förvaltningen anser att det i utredningen är oklart vad som avses med ”andra regler som gäller i samhället”. Utan närmare preciseringar om vad som ska uppnås riskerar tillägget att sakna praktisk betydelse.

I 16:4.1 föreslår utredningen att det i skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som reglerar huvudmannens ansvar att se till att det på förskole- eller skolenheten bedrivs ett löpande arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer.

I 16:4.2 föreslår utredningen att det i skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som ålägger huvudmannen att se till att det vid förskole- eller skolenheten finns en beredskapsplan för allvarliga våldssituationer.

Förvaltningens synpunkter på 16:4.1 och 16:4.2:

Förvaltningen bedömer att ett sådant arbete redan görs på skolorna, utifrån befintlig lagstiftning. Utredningens förslag i 16:4.4 är att ge statens skolverk tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Polismyndigheten i uppdrag att ta fram en vägledning för skolors arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer. Vägledningen bör särskilt innefatta rekommendationer för hur övningar ska genomföras. Skolverket ska samordna uppdraget.

Förvaltningens synpunkter på 16:4.4:

Förvaltningen bedömer att det inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet redan idag finns en skyldighet att riskbedöma och vidta åtgärder för att minska risken för allvarliga våldshändelser. Eftersom åtgärden är en del i att uppfylla lagstiftning där arbetsmiljöverket tar fram riktlinjer och utövar tillsyn bedömer förvaltningen att arbetsmiljöverket också bör delta i att ta fram stödmaterial och vägledning.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget och en sådan vägledning skulle utgöra ett bra stöd i det systematiska arbetsmiljö och säkerhetsarbetet på skolorna. Ett tydligt vägledningsstöd skulle också bidra till att säkerställa en likvärdighet i hur skolor och huvudmän säkerställer sin beredskap i att hantera allvarliga våldssituationer.

I 16:5.1 föreslår utredningen att det i skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som ålägger huvudmannen att se till att det på förskole- eller skolenheten vidtas åtgärder för att obehöriga inte ska ges fritt tillträde till verksamhetens område under tid då verksamheten pågår.

Förvaltningens synpunkter på 16:5.1:

Förvaltningen bedömer att det bland rektorer och skolpersonal finns en god kännedom om att skolan är en plats dit allmänheten inte har fritt tillträde och att obehöriga personer i skolmiljön kan utgöra en säkerhetsrisk. Frågan om obehöriga personer inom skolans område är typiskt sett en sådan risk som hanteras inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet och riskbedömningar i verksamheten. Det innebär att det i regel finns säkerhetsrutiner och kunskap hos personalen kring hur de förväntas agera när obehöriga personer påträffas.

Förvaltningen menar att de skolor som har behov av att reglera vem som har tillträde till lokalerna vidtar redan åtgärder. Många skolor har exempelvis kodlås vid entréer och alla skolor har rutiner för hur besök genomförs. Förvaltningen anser att skolan ska fortsättningsvis själva få bestämma om detta, utifrån verksamhetens förutsättningar och behov.

En alternativ reglering skulle kunna vara att reglera tydligt att obehöriga inte har tillträde till skolans område och att skolan inte är en allmän plats.

Det är förvaltningens erfarenhet att kamerabevakning ökar möjligheterna till att snabbt utreda både kränkningar, olaga intrång och brott som sker vid skolan. Möjligheten att kamerabevaka på skolans område är för närvarande mycket små enligt praxis.

Av utredningens förslag 16:5.2 framgår att statens skolverk bör få i uppdrag att ta fram en vägledning för hur skolor, förskolor och fritidshem kan arbeta för att begränsa obehöriga personers tillträde till förskole- och skolområdet.

Förvaltningens synpunkter på 16:5.2:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sak men bedömer att andra myndigheter bör vara bättre lämpade för detta uppdrag.

I 16:6.1 föreslår utredningen att det i skollagen (2010:800) införs bestämmelser som ger rektorn inom grundskolans högstadium, anpassade grundskolans högstadium, specialskolans högstadium, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan möjlighet att besluta om undersökning av väskor och andra föremål under vissa förutsättningar. Vidare anges att ändamålet med ett sådant beslut är att begränsa risken för allvarligare ordningsstörningar eller upprätthålla säkerheten i skolan.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.1:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sak men bedömer att flera frågor måste lösas innan möjligheten kan användas. Förslaget förutsätter bland annat att ett sådant beslut om inplanerade undersökningar av väskor meddelas i god tid, att det används i en begränsad omfattning och enbart om det är nödvändigt att begränsa risken för allvarligare ordningsstörningar.

Det är förvaltningens erfarenhet att när behov finns av att undersöka elevers väskor och andra föremål avser det främst enskilda elever där skolpersonal misstänker att eleven har med sig otillåtna föremål. Den föreslagna regleringen avser ett generellt beslut som omfattar alla elever under en viss dag vilket ofta är oproportionerligt. Om skolpersonal idag fattar misstanke om att en elev har ett otillåtet föremål i sin väska kontaktas vårdnadshavare och eventuellt polis som får genomsöka väskan. Förvaltningen anser att det nuvarande arbetssättet oftast är att föredra.

Förvaltningen bedömer att förslaget kan vara tillräckligt för att hantera risken för ordningsstörningar, men att det är otillräckligt vid en allvarlig säkerhetsrisk, bland annat mot bakgrund av att åtgärden ska aviseras i förväg och att åtgärden begränsas till föremål eleven bär med sig. Om en skola ska kunna fortsätta bedriva verksamhet även i en situation med allvarliga hot eller säkerhetsrisker krävs sannolikt ytterligare insatser där polis bistår.

I 16:6.2 föreslår utredningen att undersökning av väskor och andra föremål ska kunna beslutas av rektorn för grundskolans högstadium, anpassade grundskolans högstadium, specialskolans högstadium, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. En sådan undersökning får endast ske inom skolans område.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.2:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sak. I grundskolan och anpassade grundskolan kan det dock finnas en risk för att olovliga föremål kommer att lämnas vidare, från äldre elever till yngre elever som inte omfattas av de föreslagna bestämmelserna.

Av 16:6.3 framgår att utredningen vill att i samband med att rektorn ska kunna fatta ett beslut om undersökning av väskor och andra föremål krävs att det är nödvändigt för att begränsa risken för allvarligare ordningsstörningar eller upprätthålla

säkerheten. Beslutet ska avse en viss dag. Eleverna ska även informeras om att beslut om undersökning av väskor har fattats på förhand, för att ge eleverna skälig tid att rätta sig efter beslutet.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.3:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sak men ställer sig tveksam till om det ska regleras att beslutet endast får gälla en dag. Förvaltningen anser att beslutet borde omfatta en viss tidsperiod samt om man vill begränsa detta, ange att högst X antal dagar i följd.

I 16:6.4 föreslår utredningen att de väskor på skolor som ska få undersökas ska kunna antas tillhöra en elev. Äganderätten till väskan saknar dock betydelse.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.4:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sak.

I 16:6.5 och 16:6.6 regleras vad som får undersökas och där utredningen föreslår att det ska vara väskor och andra föremål som elever har, eller har haft, med sig.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.5 och 16:6.6:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sak. Det är viktigt att det tydliggörs att även föremål som kan vara skadliga för eleven får omhändertas, exempelvis alkohol och droger.

I 16:6.7 föreslår utredningen att rektorn för respektive skolenhet ska besluta om och ansvara för genomförandet av undersökning av väskor och andra föremål som elever har, eller har haft, med sig. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslutet.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.7:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sak. Ett alternativ är att huvudmannen får fatta beslut om detta och att det kan delegeras till rektorn då det skulle vara bra att beslutet går att lyfta i organisationen i de fall rektorn står under hot eller stark press.

I 16:6.8 föreslås att särskilt utsedd personal ska utföra undersökning av väskor.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.8:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sak. Förvaltningen konstaterar att förslaget innebär att utsedd skolpersonal kommer att utföra en myndighetsutövning som skiljer sig från de uppgifter som typiskt sätt åligger personalkategorierna i skolan. Det är något som kommer att behöva hanteras inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet genom en bedömning av de eventuella risker arbetsmomentet kan medföra och vilken kunskap som behöver tillföras den personal som ska genomföra undersökningen. Förslaget innebär också att förvaltningen behöver ta ställning i de frågor som kan tänkas uppstå i relation till medarbetares arbetsskyldighet i förhållande till den befattning de är anställda i.

Av 16:6.9 framgår hur undersökning av väskor ska ske och där utredningen föreslår att rektorn ska kunna välja hur undersökning av väskor och andra föremål genomförs. Huvudmannen ansvarar för att undersökning av väskor och andra föremål inte sker på ett sätt som står i strid med objektivitetsprincipen i 1 kap. 9 § regeringsformen.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.9:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sak. Skolorna behöver dock stöd i hur detta kan gå till på ett respektfullt sätt.

I 16:6.10 regleras hur föremål som hittas vid undersökning ska hanteras och där utredningen föreslår att föremål som hittas ska kunna omhändertas enligt bestämmelserna i 5 kap. 22 och 23 §§ skollagen (2010:800) och att en bestämmelse med hänvisning till 5 kap. 22 och 23 §§ skollagen förs in i kapitlet.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.10:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget.

I 16:6.11 föreslår utredningen att konsekvenser för elever i samband med undersökning av väskor bör hanteras enligt befintliga bestämmelser i 5 kap. skollagen.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.11:

Förvaltningen bedömer att det behöver tydliggöras vilka konsekvenserna blir om en elev vägrar lämna ifrån sig en väska.

Utredningen föreslår ingen särskild konsekvens eller någon ytterligare sanktion, men konstaterar att det finns möjlighet att stänga av en elev från skolan. Förvaltningen anser att det inte är uppenbart att en avstängning kan anses proportionerlig. En elevs skäl att neka en undersökning av väskan är inte av nödvändighet ett agerande som ”hotar andra elevers eller personals säkerhet”. Det behöver inte heller röra sig om en akut och potentiellt farlig situation för elever eller personal. Det finns också praktiska skäl som talar för att inte regelmässigt stänga av elever som inte lämnar ifrån sig sin väska. Beslutet ska vara skriftligt och ska fattas av rektor. Innan rektorn beslutar om avstängning ska eleven och elevens vårdnadshavare få möjlighet att yttra sig. Om eleven är under 18 år ska socialnämnden informeras. Ett alternativt sätt att hantera frågan är att redan reglera att en elev som inte låter skolan undersöka en väska inte kan delta i undervisningen aktuell dag och att detta är att likställa med frånvaro utan giltigt skäl.

I syfte att säkerställa att arbetsuppgiften kan utföras på ett säkert sätt kommer det krävas en riskbedömning av arbetsmomentet och att tillräcklig kunskap finns hos den personal som genomför undersökningen. En sådan bedömning och säkerhetsrutin faller inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Av 16:6.14 framgår att statens skolverk ska ges i uppdrag att förbereda skolor på möjligheten att besluta om undersökning av väskor enligt utredningens förslag.

Förberedelserna ska vara klara senast när de nya bestämmelserna ska tillämpas första gången. I uppdraget bör bland annat ingå att säkerställa personalens kompetens och att ta fram stödmaterial för i vilka situationer och på vilket sättundersökning av väskor får ske, så att elevers rättssäkerhet och integritet så långt det är möjligt värnas. Uppdraget ska utföras i samråd med Specialpedagogiska skolmyndigheten. Skolverket ska också ges i uppdrag att följa upp tillämpningen av regelverket.

Förvaltningens synpunkter på 16:6.14:

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i sak.

Av 16:7 framgår att skolan ska ges ett ansvar att polisanmäla vid misstanke om brott och utredningen föreslår att det i skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som reglerar skolans ansvar att polisanmäla vid misstanke om att en elev har begått ett brott.

I 16:7.1 framgår att skolan ska anmäla till Polismyndigheten när en elev kan misstänkas för brott om inte övervägande skäl talar emot det och att det är rektorn som ska anmäla händelsen.

Förvaltningens synpunkter på 16:7 och 16:7.1

Förvaltningen ställer sig positiv till ett förtydligande av när en skola ska göra en polisanmälan av en elev eftersom det finns en osäkerhet hos skolpersonal kring detta. Förvaltningen förordar, i stället för reglering i lag, en tydlig vägledning för när polisanmälan ska göras och inte.

Utredningen anger att det primära syftet med en polisanmälan är att en polisutredning genomförs vilket eventuellt kan leda till en straffrättslig reaktion. Förvaltningen ser att frågor och gränsdragningsproblematik kan uppkomma kring bedömningar om det föreligger skäl för polisanmälan eller inte (särskilt om den misstänkte är under 15 år). Det vore därför lämpligt att göra skillnad i regleringen utifrån om eleverna är straffmyndiga eller inte. För de elever som inte är straffmyndiga gör skolan idag en övervägning om en polisanmälan ska göras utifrån det misstänkta brottets art, elevens ålder, om det finns förutsättningar för polisen att utreda det misstänkta brottet och andra särskilda skäl.

Skolpersonal har idag även en skyldighet att anmäla till socialtjänsten om de får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa, enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Att polisanmäla yngre elever som inte är straffmyndiga kommer i de allra flesta fall endast att leda till att ärendet överlämnas till socialtjänsten. Det går därför att ifrågasätta effekten av att reglera att en polisanmälan ska ske som utgångspunkt för yngre elever.

Om förslagen genomförs behöver skolor registrera vilka elever de har anmält till polisen. Skolan behöver kunna följa att skyldigheten (anmälan) blivit utförd och följa upp vad som händer med eleven och anmälan. Vidare behöver skolan använda data på en övergripande nivå i säkerhetsarbetet. Det skulle därför behövas ett lämpligt

administrativt system för detta alternativt ersättning för de merkostnader som förslaget innebär.

Förvaltningen vill slutligen framhålla vikten av att tydliga anvisningar och stödmaterial tas fram kring hur skolpersonal ska göra bedömningar av om huruvida en polisanmälan av en elev ska göras eller inte och vad som kan utgöra övervägande skäl till att inte göra en polisanmälan.

I 16:7.6 föreslår utredningen att när uppgifter om ett misstänkt brott skyddas av sekretess enligt 25 kap. 1–2 § OSL eller tystnadsplikt enligt 6 kap. 16 § patientsäkerhetslagen (2010:659) ska anmälningsskyldigheten endast gälla för sådana brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ OSL.

Förvaltningens synpunkter på 16:7.6

Förvaltningen vill i sammanhanget peka på regleringen i 25 kap. 13 a § OSL. Där regleras att sekretessen enligt 1 § inte hindrar att en uppgift om en enskild lämnas från sådan elevhälsa som avser medicinsk insats till annan elevhälsa eller särskild elevstödande verksamhet i övrigt inom samma myndighet, om det krävs att uppgiften lämnas för att en elev ska få nödvändigt stöd. Med denna reglering som stöd utbyter personal i elevhälsan uppgifter om elever i syfte att kunna stödja dem i utbildningen.

Av 16:7.7 framgår att statens skolverk ska ges i uppdrag att ta fram allmänna råd kring bestämmelsens tillämpning.

Förvaltningens synpunkter på 16:7.7

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget och bedömer att det är nödvändigt med vägledning och kompetensutveckling.

I kapitel 18 redogörs för konsekvenser av förslagen. Utredningens bedömning är att förslagen innebär att skolorna kommer krävas på ett visst merarbete och därmed vissa merkostnader. De tillkommande kostnaderna bör dock endast vara av mindre omfattning.

Förvaltningens synpunkter på kapitel 18:

Förvaltningen bedömer att förslagen kommer innebära större kostnader än de beräknade. Även de förslag som förvaltningen kan ställa sig bakom kommer att innebära ökade kostnader, bland annat i form av utbildning för skolpersonal. Vidare tillkommer kostnader för administration, exempelvis kring polisanmälan och kostnader för nya administrativa system.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) och Andrea Hedin m.fl. (alla M)

Vi välkomnar utredningens förslag överlag men vill likt förvaltningen betona vikten av att det brottsförebyggande arbetet inte överskuggar skolans lärande uppdrag. I denna allvarliga fråga är det också viktigt att skolan inte står ensam - polis och socialtjänst behöver ha fokus på att bidra till trygga miljöer för lärande i skolan. En del i det är hur socialtjänsten arbetar med barn som är placeringsnära eller som återkommer från institutionsvård. Detta är ofta barn som har beteendesvårigheter som kan skapa stora ordningsproblem i en klass eller en hel skola. Därför måste socialtjänsten jobba särskilt nära dessa barn när de vistas i ordinarie skolmiljöer. Detta för att inte bidra till att skolan blir en riskmiljö för att både utsättas för och själv dras in i kriminalitet.

I det här sammanhanget vill vi lyfta en central fråga för Stockholms skolor när det gäller låsanordningar. När en skola ska byggas tas kostnader för inpasseringssystem i samband med att staden antar projektet. Men när skolan anser att systemet behöver uppgraderas innebär det en kostnad för verksamheten när man vill byta system. En dörr med lås anses vara en fastighetsägarfråga, men inte inpasseringssystemet. Det är oacceptabelt att skolorna i Stockholm själva måste investera i låsanordningar som gör att dörrar kan låsas automatiskt. Det är något som hyresvärden rimligtvis står för i alla skolor. Problematiken är särskilt påtaglig i många ytterstadsskolor där säkerhetsläget är sämre samtidigt som just dessa är de som inte har tillgång till dessa anordningar.

Vad gäller frågan om att alltid polisanmäla vid händelse av brott anser vi att det är önskvärt med såväl nya riktlinjer som ny lagstiftning. Idag är det så att många skolor inte polisanmäler då de är rädda för dåligt rykte, vilket är problematiskt. Som utgångspunkt måste alla våldsbrott polisanmälas, åtminstone från och med högstadiet, i grövre fall även i lägre åldrar.

En av de viktigaste åtgärderna gällande detta är att kunna lyfta mer av sekretessen mellan skola, socialtjänst och polis, vilket delvis också föreslås i utredningen. Samtidigt är det viktigt att betona att det då ska röra sig om information som kan hindra eller förebygga brott, inte personliga förhållanden eller andra för saken irrelevanta uppgifter. Detta då det är viktigt att socialtjänsten och skolkuratorer bibehåller förtroendet bland elever och föräldrar.

Slutligen så påminner vi om att en förutsättning för att Center mot våldsbejakande extremism (CVE) ska kunna arbeta konsultativt i individärenden är möjligheterna att reagera och agera väldigt snabbt utan osäkerheten som det innebär att behöva tänka i termer av sekretess. Skolattacker handlar om dödligt våld som kan ske inom loppet av några timmar från eventuell förvarning. CVE:s stöd är viktigt inte minst för flertalet mindre kommuner utan egen expertkunskap.

Utbildningsnämnden

Reservation av Hanna Werner m.fl. (M), Jan Jönsson (L) och Claes Nyberg (C)

1. Att delvis bifalla förslag till beslut
2. Att därutöver anföra:

Vi välkomnar utredningens förslag överlag men vill betona vikten av att det brottsförebyggande arbetet inte överskuggar skolans lärande uppdrag. I denna allvarliga fråga är det också viktigt att skolan inte står ensam - polis och socialtjänst behöver ha fokus på att bidra till trygga miljöer för lärande i skolan. En del i det är hur socialtjänsten arbetar med barn som är placeringsnära eller som återkommer från institutionsvård. Detta är ofta barn som har beteendesvårigheter som kan skapa stora ordningsproblem i en klass eller en hel skola. Därför måste socialtjänsten jobba särskilt nära dessa barn när de vistas i ordinarie skolmiljöer. Detta för att inte bidra till att skolan blir en riskmiljö för att både utsättas för och själv dras in i kriminalitet.

I det här sammanhanget vill vi lyfta en central fråga för Stockholms skolor när det gäller låsanordningar. När en skola ska byggas tas kostnader för inpasseringssystem i samband med att staden antar projektet. Men när skolan anser att systemet behöver uppgraderas innebär det en kostnad för verksamheten när man vill byta system. En dörr med lås anses vara en fastighetsägarfråga, men inte inpasseringssystemet. Det är oacceptabelt att skolorna i Stockholm själva måste investera i låsanordningar som gör att dörrar kan låsas automatiskt. Det är något som hyresvärden rimligtvis står för i alla skolor. Problematiken är särskilt påtaglig i många ytterstadsskolor där säkerhetsläget är sämre samtidigt som just dessa är de som inte har tillgång till dessa anordningar.

Angående frågan om att alltid polisanmäla vid händelse av brott menar utbildningsförvaltningen att det vore mer önskvärt med riktlinjer än en ny lag. Utifrån vårt perspektiv är det önskvärt med såväl nya riktlinjer som ny lagstiftning. Idag är det så att många skolor inte polisanmäler då de är rädda för dåligt rykte, vilket är problematiskt. Som grund måste alla våldsbrott polisanmälas, i alla fall från och med högstadiet, i grövre fall även i lägre åldrar.

En av de viktigaste åtgärderna gällande detta är att kunna lyfta mer av sekretessen mellan skola, socialtjänst och polis, vilket delvis också föreslås i utredningen. Samtidigt är det viktigt att betona att det då ska röra sig om information som kan hindra eller förebygga brott, inte personliga förhållanden eller andra för saken irrelevanta uppgifter. Detta då det är viktigt att socialtjänsten och skolkuratorer bibehåller förtroendet bland elever och föräldrar.

Slutligen så påminner vi om att en förutsättning för att Center mot våldsbejakande extremism (CVE) ska kunna arbeta konsultativt i individärenden är möjligheterna att reagera och agera väldigt snabbt utan osäkerheten som det innebär att behöva tänka i termer av sekretess. Skolattacker handlar om dödligt våld som kan ske inom loppet av

några timmar från eventuell förvarning. CVE:s stöd är viktigt inte minst för flertalet mindre kommuner utan egen expertkunskap.

Ersättaryttrande av Frida Bondesson (KD)

Frida Bondesson (KD) anmäler i form av ett ersättaryttrande att hon ansluter sig till det gemensamma förslaget till beslut från Hanna Werner med flera (M), Jan Jönsson (L) och Claes Nyberg (C).